

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/100/100/97

POWÓDŹ - SPRAWDZIAN SPOŁECZNEJ SOLIDARNOŚCI

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ '97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Z telewizyjnych, radiowych i prasowych doniesień o akcjach organizowanych na rzecz powodzian wynika, że pomoc Polaków solidaryzujących się z poszkodowanymi nabrała niezwyklego rozmachu. Jej świadectwem są wpływy gotówki na konta bankowe, zbiórki pieniędzy w czasie imprez i aukcji, z których dochód zasili fundusze przeznaczone na pomoc ludziom i usuwanie skutków żywiołu, a także przykłady osobistej ofiarności w ratowaniu życia i mienia osób dotkniętych kataklizmem.

W lipcowym sondażu CBOS¹, w czasie realizacji którego dokonywano pierwszych rachunków strat, ale wciąż jeszcze obawiano się skutków „drugiej fali” i trwała heroiczna walka o Słubice, zapytaliśmy Polaków o ich pośredni bądź bezpośredni udział w pomocy powodzianom.

UDZIAŁ W AKCJACH POMOCY

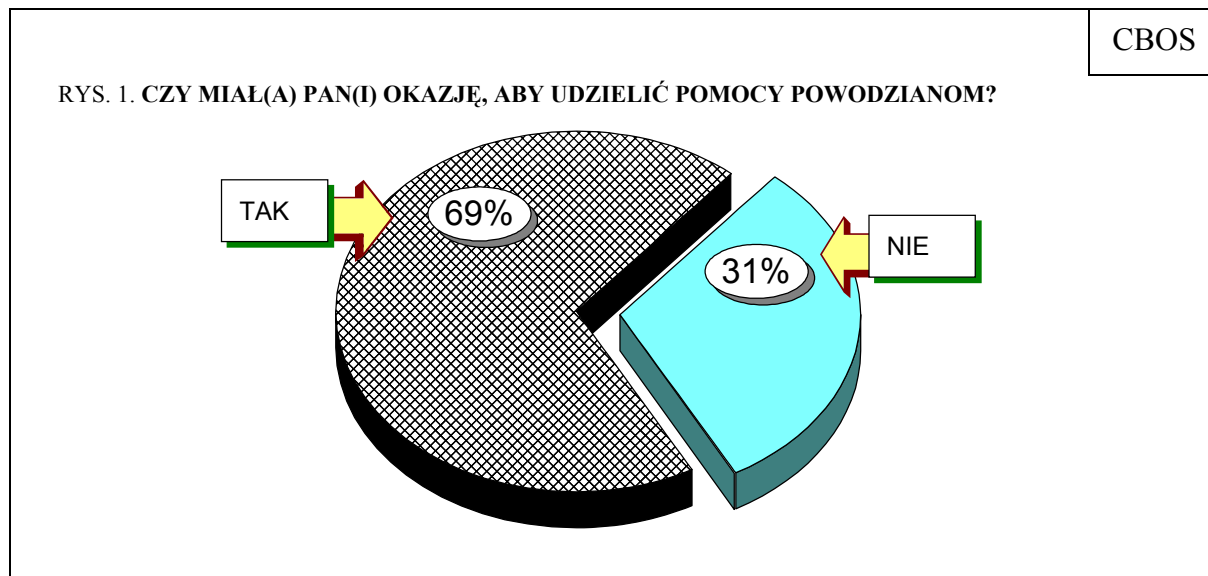
Dane sondażowe potwierdzają obserwowane w życiu codziennym powszechne przekonanie społeczeństwa polskiego o konieczności niesienia pomocy ofiarom tragedii i poczucie narodowej solidarności z powodzianami. Świadczą o tym zarówno deklaracje dotyczące indywidualnego zaangażowania w doraźną pomoc dla dotkniętych klęską powodzi, jak i opinie o zorganizowaniu planowych, długofalowych działań, które muszą być podjęte na szczeblu centralnym².

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (86) przeprowadzono w dniach 24-30 lipca ‘97 na 1118-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Powódź - przyczyny strat materialnych, postulowane formy pomocy”, sierpień ‘97.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE NIE UCIERPIAŁY W OKRESIE POWODZI (N=1073)

Większość badanych, którzy nie ucierpieli w czasie powodzi, deklaruje, że miała okazję pomóc powodzianom.

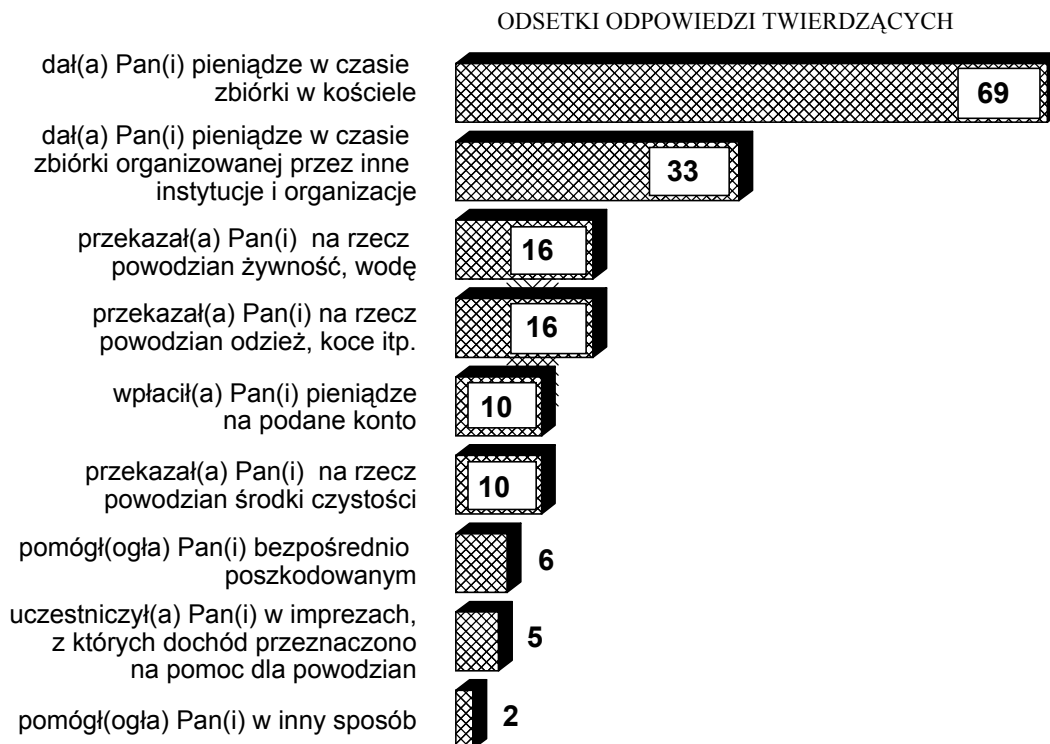
W akcję niesienia pomocy poszkodowanym włączyli się przedstawiciele wszystkich grup społecznych i demograficznych. Mniej okazji ku temu mieli respondenci znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej (38%), bezrobotni (51%), ankietowani nisko wykształceni (41%), sporadycznie uczestniczący w praktykach religijnych (48%) lub wcale nie biorący w nich udziału (52%).

Ci, którzy w jakikolwiek sposób wspomagali powodzian, najczęściej dawali pieniądze na ten cel w kościołach (69%) oraz w czasie zbiórek organizowanych przez inne instytucje i organizacje (33%). Co dziesiąty wpłacił też pieniądze na specjalne konto. Można stąd wnosić, że dla wielu rodaków ofiary pieniężne były najdostępniejszą formą wsparcia powodzian, zwłaszcza że w akcję pomocy włączyły się wszystkie parafie w Polsce. Bezpośrednią pomoc (sypanie wałów, sprzątanie, gotowanie, przyjęcie powodzian pod swój dach, ratowanie dobytku i in.) świadczyli przede wszystkim ankietowani z terenów dotkniętych przez powódź. W różnych formach bezpośredniej pomocy w walce z żywiołem lub usuwaniu skutków powodzi najliczniej wzięli udział ci mieszkańcy regionu zachodniego, którzy sami nie ucierpieli w czasie powodzi (29%).

**ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE NIE UCIERPIAŁY W OKRESIE POWODZI I MIAŁY OKAZJĘ
POMÓC POWODZIANOM (N=744)**

CBOS

**RYS. 2. W JAKI SPOSÓB MIAŁ(A) PAN(I) OKAZJĘ POMÓC POWODZIANOM?
CZY:**

Warto dodać, że spośród tych, którzy zaznaczyli swoją solidarność z ofiarami powodzi przekazując pieniądze, rzeczy, żywność itp., znaczna część (40%) udzieliła swojego wsparcia na kilka sposobów:

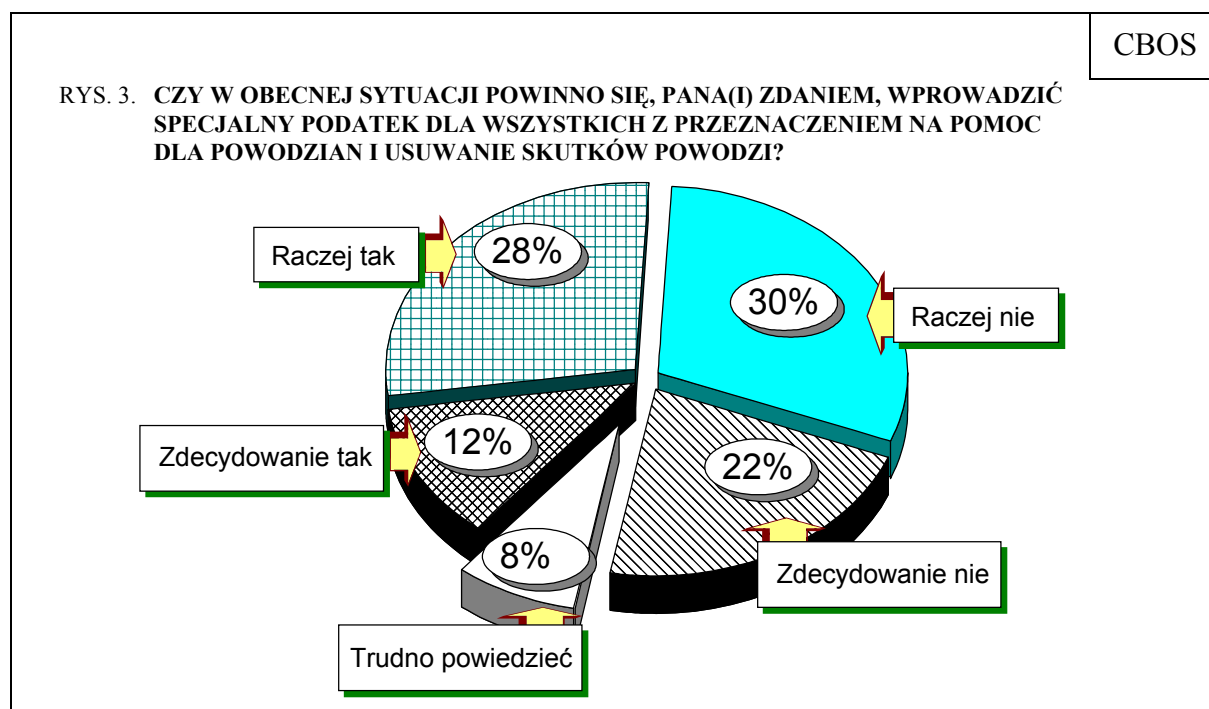
- 7% pospieszyło z pomocą na 4 i więcej spośród wymienionych wyżej sposobów,
- 9% uczestniczyło w 3 spośród wymienionych 9 form organizowanej pomocy,
- 24% pomogło powodzianom uczestnicząc w 2 formach wsparcia,
- 60% wybrało jedną z możliwych form pomocy ofiarom klęski żywiołowej.

Trudno byłoby wskazać „najofiarniejszych” w niesieniu pomocy innym. Osoby starsze, uboższe, mieszkańcy wsi, a przede wszystkim regularnie uczestniczące w praktykach religijnych najczęściej przekazywały pieniądze w czasie zbiórek w kościołach. Badani

znajdujący się w dobrej kondycji materialnej, kadra kierownicza i inteligencja, a także ankietowani z wyższym wykształceniem częściej niż inne grupy społeczne przekazywali dary rzeczowe, częściej też niż inni wspomagali powodzian na co najmniej trzy sposoby spośród dziewięciu wymienionych.

PODATEK POWODZIOWY

Mimo niewątpliwej solidarności z ludźmi poszkodowanymi przez powódź pomysł wprowadzenia specjalnego podatku nie zyskuje powszechnego poparcia. Dwie piąte ankietowanych (40%) uważa, że w obecnej sytuacji należy wprowadzić specjalny podatek z przeznaczeniem na pomoc dla powodzian i usuwanie skutków kataklizmu. Połowa (52%) badanych jest temu przeciwna, a 8% nie ma wyrobionej opinii w tej sprawie.

Wśród zwolenników różnych opcji politycznych (lewicowej, centrowej i prawicowej) przeważają, podobnie jak wśród ogółu respondentów, przeciwnicy wprowadzenia obowiązkowego podatku powodziowego. Opinie o wprowadzeniu specjalnego podatku nie wykazują związku z sympatiami partyjnymi ani z deklarowanym stosunkiem do rządu. Słabo

są też powiązane z oceną ogólnej sytuacji w kraju. Można więc powiedzieć, że podatek na rzecz ofiar powodzi i usuwania jej skutków postrzegany jest w kategoriach solidarności narodowej. Jest też konsekwencją osobistych wyobrażeń o tym, kto przede wszystkim powinien pomóc poszkodowanym: państwo, całe społeczeństwo czy też inne instytucje³. Wśród osób oczekujących od państwa wypełnienia funkcji opiekuńczych (powodzianom powinno pomóc przede wszystkim państwo) przeważają ci, którzy są przeciwni obciążeniu podatkiem wszystkich obywateli (60%). Wśród uważających, że całe społeczeństwo powinno udzielić pomocy ofiarom powodzi, zwolennicy wprowadzenia podatku (53%) przeważają nad jego przeciwnikami (38%).

Zwolenników wprowadzenia podatku powodziowego zapytaliśmy, ile miesięcznie przez pół roku skłonni byliby płacić na rzecz poszkodowanych. Średnia deklarowana kwota wynosi 22,30 zł. Wysokość zadeklarowanego podatku wyraźnie związana jest z sytuacją materialną i pozycją społeczno-zawodową badanych: im wyższe wykształcenie, wyższe zarobki i lepsza ocena własnej sytuacji materialnej zwolenników wprowadzenia podatku, tym wyższe deklarowane przez nich sumy pieniędzy. Rozpiętość średnich kwot deklarowanych przez różne grupy społeczne waha się od 14,60 zł wśród rencistów do 41,60 zł wśród osób z wyższym wykształceniem.

SOLIDARNOŚĆ SPOŁECZNA W OPINII POSZKODOWANYCH PRZEZ POWÓDŹ

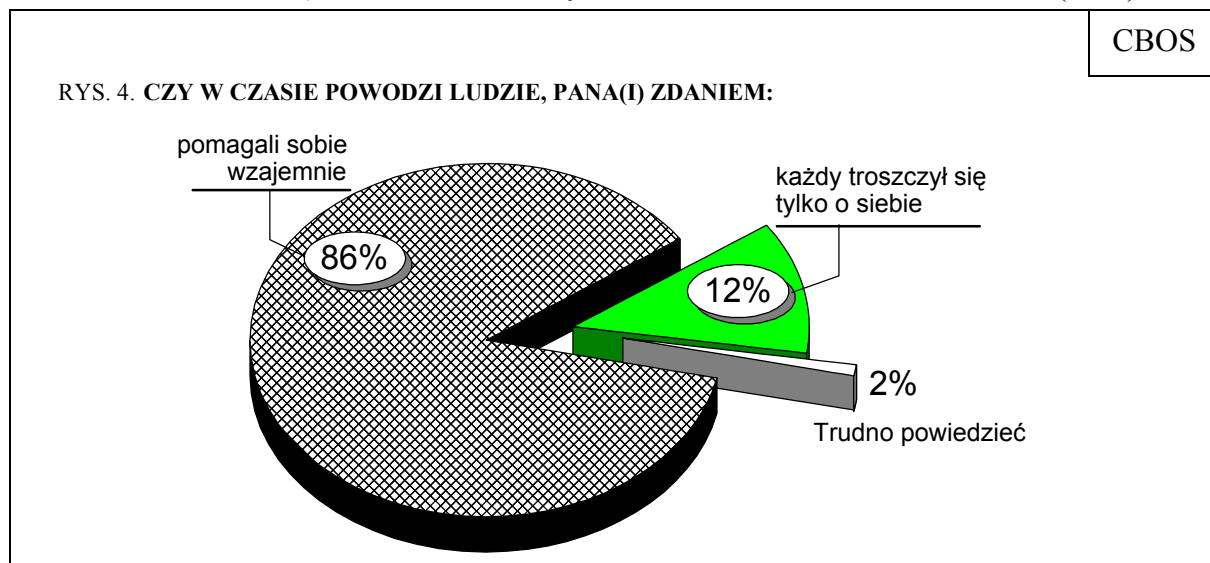
W badanej zbiorowości znalazły się także osoby poszkodowane - takie, które ucierpiały w czasie powodzi lub poniosły straty materialne. Stanowią one 4% ogółu badanych (45 osób). Jest to nieliczna grupa, ale opinie samych powodzian są zbyt ważne, by je pominąć ze względu na małą liczebność.

Większość poszkodowanych wyraża opinię, że w czasie powodzi ludzie pomagali sobie wzajemnie. Tylko nieliczni wyszli po tych doświadczeniach z uczuciem osamotnienia w cierpieniu.

---

³ Zob. przypis 2.

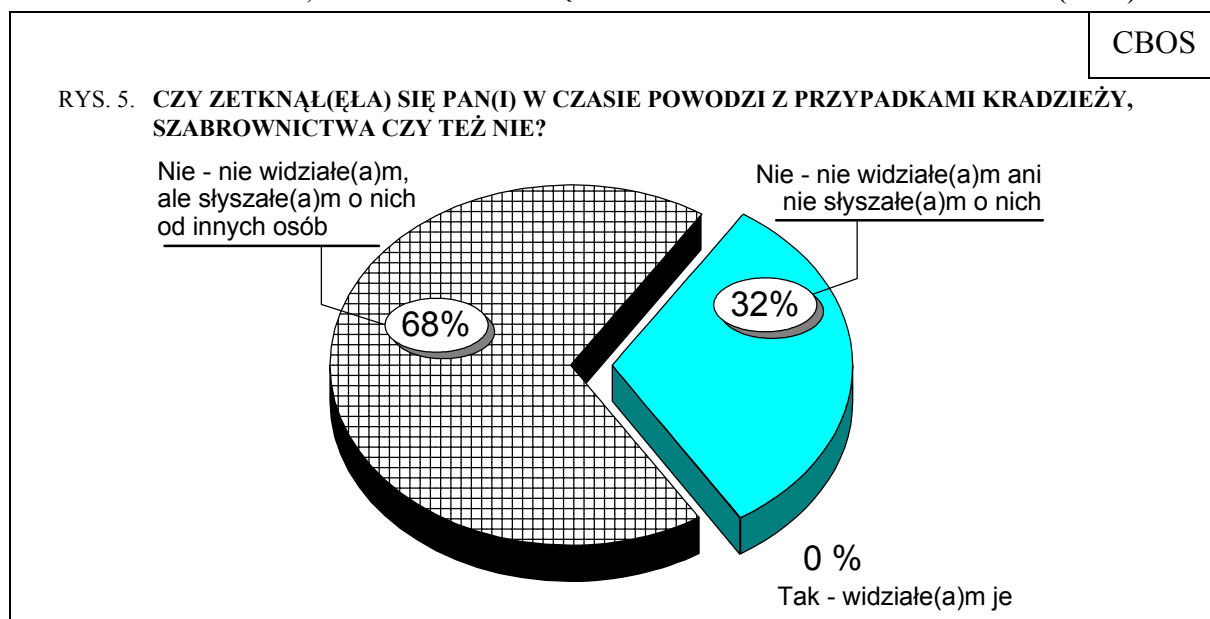
ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE UCIERPIAŁY BĄDŹ PONIOSŁY STRATY W OKRESIE POWODZI (N=45)

Jednocześnie z odpowiedzi na inne pytanie wynika, że tylko nieliczni powodziarze (7 osób) mogli pomóc innym w ratowaniu mienia i życia. Nie ma w tych odpowiedziach sprzeczności. Wszystkie relacje z przebiegu powodzi wskazują na to, że woda przyszła nagle i nie pozostawiła ludziom czasu nawet na ratowanie własnego dobytku. Pomoc mogli nieść sąsiedzi, których domostwa woda oszczędziła.

Ani jedna osoba nie zetknęła się osobiście z przypadkami kradzieży lub szabrownictwa w swojej miejscowości, choć oczywiście większość słyszała, że takie zdarzenia miały miejsce.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE UCIERPIAŁY BĄDŹ PONIOSŁY STRATY W OKRESIE POWODZI (N=45)

Większość Polaków pospieszyła z pomocą rodakom doświadczonym klęską powodzi. Najpowszechniejszą formą pomocy, której udzielili ankietowani, były zbiórki pieniędzy w kościołach, a także zbiórki pieniędzy organizowane przez inne instytucje i organizacje. Co dziesiąty badany skorzystał z możliwości wpłacenia pieniędzy na specjalne konto bankowe. Wielu ankietowanych nie ograniczyło się do ofiarowania pieniędzy, ale zaznaczyło swą solidarność z ludźmi dotkniętymi powodzią także w inny dostępny dla nich sposób (dary rzeczowe, bezpośrednia pomoc w ratowaniu dobytku, udział w aukcjach, imprezach, z których dochód przeznaczony był na pomoc dla powodzian itp.).

Mimo licznych dowodów solidarności z poszkodowanymi propozycja powszechnego podatku powodziowego ma więcej przeciwników niż zwolenników.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. W jaki sposób miał(a) Pan(i) okazać pomoc powodzianom? Czy: 1 - dał(a) Pan(i) pieniądze w czasie zbiórki w kościele; 2 - dał(a) Pan(i) pieniądze w czasie zbiórki organizowanej przez inne instytucje i organizacje; 3 - wpłacił(a) Pan(i) pieniądze na podane konto; 4 - przekazał(a) Pan(i) na rzecz powodzian żywność, wodę; 5 - przekazał(a) Pan(i) na rzecz powodzian środki czystości; 6 - przekazał(a) Pan(i) na rzecz powodzian odzież, koce itp.; 7 - uczestniczył(a) Pan(i) w imprezach, z których dochód przeznaczono na pomoc dla powodzian; 8 - pomógł(ogła) Pan(i) bezpośrednio poszkodowanym; 9 - pomógł(ogła) Pan(i) w inny sposób

Odsetki odpowiedzi twierdzących

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Liczba osób
Ogółem	69	33	10	16	10	16	5	6	2	744
Płeć										
Mezycyżni	65	39	9	17	8	12	5	9	2	332
Kobiety	71	27	11	15	12	20	4	4	1	412
Wiek										
do 24 lat	69	32	7	26	7	12	12	7	2	101
25-34	59	44	9	18	10	17	3	5	2	140
35-44	59	41	15	13	13	20	8	9	2	165
45-54	68	30	15	17	15	17	4	6	2	118
55-64	82	26	8	14	7	16	2	4	2	116
65 lat i więcej	81	15	7	9	6	13	0	4	1	104
Miejsce zamieszkania										
Wies	82	29	5	18	7	9	3	6	1	286
Miasto do 20 tys.	73	21	9	22	12	18	5	14	5	88
od 21 do 100 tys.	67	40	11	16	13	22	6	14	1	141
101-500 tys.	55	33	15	8	9	20	6	5	0	147
501 tys.i więcej mieszk.	44	42	21	14	13	25	6	4	1	82
Region										
Pólnocny	64	34	9	7	10	14	8	6	1	94
Zachodni	72	30	3	30	16	14	2	2	0	54
Środkowozachodni	57	28	13	18	16	26	3	2	0	119
Środkowy	69	40	17	17	9	17	4	4	0	132
Wschodni	73	39	15	14	1	4	3	1	0	94
Południowo-wschodni	71	28	9	14	7	11	3	6	0	128
Południowo-zachodni	76	32	11	19	12	22	7	9	0	119
Wykształcenie										
Podstawowe	79	30	5	15	4	10	1	4	1	195
Zasadnicze zawodowe	71	34	7	15	11	13	6	7	0	226
Średnie	60	31	13	16	10	20	6	7	0	252
Wyższe	63	38	24	20	22	34	8	6	0	252
Grupa społ.-zaw. pracujący										
Kadra kier., inteligencja	64	43	24	24	35	43	6	10	4	42
Prac.umysł.niż.szczebła	53	43	13	16	13	21	1	8	0	105
Pracownicy fiz.- umysł.	61	42	10	29	16	17	1	8	0	46
Robotnicy wykwalifikowani	60	45	7	12	13	10	5	5	0	104
Robotnicy niewykwalifik.	60	43	0	3	0	20	0	0	0	32
Rolnicy	75	30	3	3	3	4	0	2	0	49
Prywatni przedsiębiorcy	67	25	23	25	15	18	13	16	3	36
Bierni zawodowo										
Renciści	78	23	6	7	2	11	1	1	0	79
Emeryci	82	15	9	7	7	16	0	4	0	127
Uczniowie i studenci	70	37	13	28	3	9	16	10	0	45
Bezrobotni	78	25	16	5	0	28	4	5	0	38
Gospodynie domowe i inni	72	30	15	19	14	13	0	11	4	41
Pracujący poza rolnictwem										
Sfera budżetowa	65	41	16	14	18	26	4	9	2	98
Sektor państwowy	66	46	7	16	10	19	3	7	3	95
Sektor prywatny	55	40	13	19	13	17	11	8	2	186
Spółdzielczość	51	20	35	41	47	26	0	6	7	12
Dochody na jedną osobę										
Poniżej 200 zł	74	31	6	15	4	12	3	6	2	134
201 - 325	72	35	13	11	6	12	1	4	2	143
326 - 449	67	35	13	10	8	13	10	8	2	116
450 - 599	64	33	15	21	19	19	7	8	0	105
Powyżej 599 zł	58	31	16	11	12	20	4	7	2	137
Ocena własnych war. mater.										
Złe	71	35	5	14	7	16	9	6	2	154
Średnie	73	30	8	13	7	14	3	6	2	348
Dobre	61	34	17	22	15	20	5	7	1	242
Udział w prakt. religijnych										
Kilka razy w tygodniu	91	24	5	25	14	13	1	13	1	48
Raz w tygodniu	83	27	7	16	11	17	4	6	3	462
Kilka razy w miesiącu	43	44	12	25	12	12	5	4	0	73
Kilka razy w roku	38	42	20	10	5	21	9	7	3	119
W ogóle nie uczestniczy	16	53	23	11	6	17	5	7	0	41
Poglądy polityczne										
Lewica	55	38	14	16	15	18	4	7	1	161
Centrum	64	36	12	12	9	16	4	3	2	182
Prawica	77	39	11	18	10	18	7	8	2	249
Trudno powiedzieć	73	28	3	12	5	14	2	6	1	152

Tabela 2. Czy w obecnej sytuacji powinno się, Pana(i) zdaniem, wprowadzić specjalny podatek dla wszystkich z przeznaczeniem na pomoc dla powodzi i usuwanie skutków powodzi?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	12	28	30	22	8	1117
Płeć						
Meżczyźni	11	29	29	26	5	529
Kobiety	12	27	32	18	12	588
Wiek						
do 24 lat	10	42	23	20	5	154
25-34	12	29	34	20	4	199
35-44	11	22	35	26	6	257
45-54	11	23	39	27	11	172
55-64	12	26	33	19	10	161
65 lat i więcej	13	30	24	16	16	175
Miejsce zamieszkania						
Wieś	9	31	34	17	8	416
Miasto do 20 tys.	15	27	32	21	11	327
od 21 do 100 tys.	10	30	28	25	9	227
101-500 tys.	14	30	30	21	6	225
501 tys. i więcej mieszk.	15	12	31	34	9	125
Region						
Północny	16	41	24	17	2	141
Zachodni	21	25	24	25	6	119
Środkowo-zachodni	14	29	27	20	10	175
Środkowy	11	21	27	26	15	195
Wschodni	8	27	34	22	5	129
Południowo-wschodni	9	25	36	20	8	128
Południowo-zachodni	5	29	40	20	6	179
Wykształcenie						
Podstawowe	10	30	27	20	14	341
Zasadnicze zawodowe	9	31	32	23	5	331
Średnie	13	26	31	23	7	354
Wyższe	21	21	34	19	5	91
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	16	18	41	20	5	58
Prac. umysł. niż. szczebla	16	24	32	25	3	131
Pracownicy fiz. - umysł	11	26	32	22	9	72
Robotnicy wykwalifikowani	9	28	35	24	5	142
Robotnicy niewykwalifik.	13	37	26	18	6	61
Rolnicy	12	25	39	19	6	75
Prywatni przedsiębiorcy	8	22	35	30	5	55
Bierni zawodowo						
Renciści	12	26	34	17	11	130
Emeryci	15	28	32	20	17	185
Uczniowie i studenci	4	47	17	24	8	60
Bezrobotni	4	36	39	25	5	84
Gospodynie domowe i inni	13	31	26	20	9	63
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	13	20	37	26	4	133
Sektor państwowy	11	31	31	20	6	122
Sektor prywatny	14	25	34	23	4	281
Spółdzielczość	10	17	24	32	17	16
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 200 zł	7	35	28	23	7	215
201 - 325	10	28	32	24	6	223
326 - 449	11	29	30	18	12	190
450 - 599	15	29	30	16	10	152
Powyżej 599 zł	19	21	33	21	6	173
Ocena własnych war. mater.						
Złe	6	28	33	24	9	258
Średnie	12	30	27	21	10	342
Dobre	16	25	34	20	5	317
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	12	25	24	32	7	60
Raz w tygodniu	12	30	32	18	8	592
Kilka razy w miesiącu	11	36	27	20	6	133
Kilka razy w roku	11	24	30	27	8	239
W ogóle nie uczestniczy	13	16	31	28	12	91
Poglądy polityczne						
Lewica	16	27	31	18	9	253
Centrum	10	31	32	21	5	294
Prawica	12	27	31	24	6	338
Trudno powiedzieć	9	26	28	23	15	231